

Визначено особливості застосування тренінгів у іншомовній професійній підготовці. Охарактеризовано поняття «тренінг». Наведено приклади комунікативних тренінгів на заняттях іноземної мови майбутніх фахівців автомобільного профілю.

Ключові слова: іншомовна комунікативна компетентність, іншомовна професійна підготовка, тренінг, інтерактивні методи навчання.

В статье рассматриваются особенности формирования иноязычной профессиональной коммуникативной компетентности будущих специалистов автомобильного профиля с помощью интерактивных методов обучения. Определены особенности применения тренингов в иноязычной профессиональной подготовке. Охарактеризовано понятие «тренинг». Приведены примеры коммуникативных тренингов на занятиях иностранного языка будущих специалистов автомобильного профиля.

Ключевые слова: иноязычная коммуникативная компетентность, иноязычная профессиональная подготовка, тренинг, интерактивные методы обучения.

The article discusses the formation peculiarities of foreign language professional communicative competence of future automobile profile specialists using interactive methods of teaching. Some features of trainings application in the foreign language preparation are determined. It is characterized the concept of «trainings». The examples of communication trainings for future automobile profile specialists are given.

Keywords: language communicative competence, professional foreign language training, trainings, interactive methods of teaching.

УДК 378.147

О.Б. Осаульчик
м. Вінниця, Україна

ІННОВАЦІЙНІ МОЖЛИВОСТІ ОСОБИСТІСНОГО ТИПУ СПІЛКУВАННЯ У ВИВЧЕННІ ІНОЗЕМНИХ МОВ

Постановка проблеми. В умовах розширення міжнародних кордонів та прагнення України стати часткою Європи активно ведеться пошук нових освітніх підходів, які зможуть задовольнити сучасного роботодавця. Зокрема, однією із сталих вимог є вільне, «живе» володіння іноземною мовою, однією або декількома. Оскільки основною метою оволодіння іноземною мовою залишається формування комунікативних іншомовних навичок, то навчальний процес доцільно будувати як процес спілкування викладача і студента.

Аналіз попередніх досліджень. Проблемою ефективного педагогічного спілкування займалися І. Зимняя, В. Кан-Калік, С. Кондратьєва, О. Леонтьєв, Г. Мачуська, Л. Мітіна, В. Рижов, С. Ромашина, В. Сухомлинський та інші. Різні погляди на досліджуване явище об'єднує визнання необхідності гуманізації освітнього процесу, що дає змогу зменшити дистанцію між викладачем та студентом, усунути психологічні труднощі педагогічного спілкування.

Мета статті. В умовах сучасності з огляду на те, що основними вимогами до майбутніх фахівців є висока мобільність, активність, адаптативні здібності, а також комунікативність, способи досягнення ефективності педагогічного спілкування мають бути оновлені і реорганізовані. Одним із можливих шляхів такої організації і оновлення, на нашу думку, є впровадження особистісного типу спілкування в освітній процес, зокрема, у процес оволодіння іншомовною комунікативною майстерністю. Таким чином, метою статті є розкриття інноваційних можливостей особистісного типу спілкування у вивченні іноземних мов.

Виклад основного матеріалу. Ролі викладача та студента у процесі педагогічного спілкування розподіляються по-різному. Так, на думку С. Кондратьєвої така взаємодія передбачає роль викладача, що полягає у керуванні діяльністю тих, хто навчається [3, с. 48]. Зі своєї позиції, В. Кан-Калік розглядає педагогічне спілкування як творчий процес, який здатний творчо розвивати не лише студента, а також викладача [2]. У контексті зазначеного, В. Рижов

наголошує, що педагогічне спілкування має бути природним людським спілкуванням, яке відбувається між людьми, як особистостями [6]. У свою чергу, О. Леонт'єв відзначає, що оптимальне педагогічне спілкування сприяє розвитку мотивації та творчого потенціалу учнів, забезпечує сприятливий емоційний клімат [4, с. 23].

Видатний педагог В. Сухомлинський зауважував, що у власній педагогічній діяльності він завжди прагнув аби його слово було сповненим емоційного забарвлення, адже слово вчителя є «нічим не замінний інструмент» впливу на внутрішній світ людини. Мистецтво педагогічної діяльності, на думку В. Сухомлинського, включає, насамперед, вміння говорити, звертатися до серця людини. Він був твердо переконаним, що відсутність особистісного спілкування в освітньому процесі є джерелом непорозумінь і конфліктів [7, с. 33].

Так особистісне спілкування має афективну функцію в емоційній стимуляції, розрядці, полегшенні, психологічному комфорті й контролі за емоціями, нейтралізації негативних емоцій. У стані комфортного спілкування, зокрема іноземною мовою, викладач та студент починають утворювати певний емоційний психологічний простір, у якому створюються передумови прилучення до іншомовної культури, різнобічного пізнання навколишньої соціальної дійсності. Таким чином, упровадження особистісного спілкування в процес говоріння іноземною мовою не лише сприяє усуненню психологічних бар'єрів (розпочати говорити іноземною мовою, бути ініціатором іншомовного спілкування, підтримувати іншомовну комунікацію), а також мобілізує процес соціалізації особистості у контексті полікультурного виховання.

Як і в будь-якому іншому виді спілкування, в особистісному спілкуванні партнери обмінюються інформацією про власні переживання, оцінки, почуття, зовнішні події тощо. Однак, в особистісному спілкуванні інформаційний аспект має другорядний характер, адже на перший план виступає внутрішній світ людини. З цього приводу М. Бобнева зазначає, що хоч би якою цікавою й важливою для партнерів була інформація, вона включається у зміст особистісного спілкування лише тією мірою, якою її презентація дає змогу проявитися справжнім властивостям і якостям людини; це таке спілкування, в процесі якого в людини, яка вступає в контакт, виявляється доброта як якість її особистості [1]. Основна мета особистісного спілкування, його реальна функція в житті людини — забезпечення існування і представлення її внутрішнього світу, а тим самим і особистості.

У свою чергу Н. Остапчук, під особистісним типом спілкування розуміє спілкування спрямоване на оптимальну міжособистісну взаємодію, в основу якої покладено рівноправність її учасників із забезпеченням їхнього взаєморозуміння завдяки емпатії та зворотньому зв'язку [5, с. 7]. Поруч із зазначеним готовність педагога до особистісного типу спілкування постає складним особистісним утворенням, що включає необхідний комплекс знань основ особистісного спілкування, умінь організовувати процес спілкування, комбінуючи якості науковця, педагога і психолога в одній особі.

Варто відзначити, що особистісне спілкування у педагогічному процесі істотно ускладнюються, насамперед, тому, що природні форми особистісного спілкування тут одержують додаткове професійно-функціональне навантаження, тобто професіоналізуються. Особистісний тип педагогічного спілкування характеризується істотним функціональним навантаженням, адже замало бути обізнаним фахівцем своєї галузі знань, педагогом-оратором, здатним емоційно забарвити й донести кожне своє слово, не менш значущою також є здатність викладача стимулювати й постійно заохочувати ініціативне спілкування студентів у безперервному фаховому зростанні й поглибленні знань. Водночас, саме на заняттях з іноземної мови, на нашу думку, впровадження особистісного типу спілкування є легким, природним і професійно обґрунтованим, чому сприяє підбір відповідної загальної тематики («My Family and Life», «The Place Where I Live», «Travelling», «My Hobby» тощо), а також спеціальних додаткових дискусійних питань: «What would you like to change in your life?» «Where would you like to live in future and why?» «Why travelling is so popular abroad?» «What were the reasons for you to choose this particular hobby?». Ми вважаємо, що від того, наскільки особистісним буде подібне спілкування, настільки успішним стане оволодіння іноземною мовленнєвою компетенцією.

Бажаання висловлювати власну думку, беручи участь у відвертій невимушеній розмові, спонукатиме студентів до усунення усіляких бар'єрів, які можуть цьому завадити, з-поміж яких оволодіння лексичним наповненням за обраною тематикою, граматичними правилами та конструкціями, фразеологічними зворотами та ідіомами. Постійна практика особистісного іншомовного спілкування дасть змогу також удосконалити інтонацію та фонетику іноземної мови, залучити до розмови невербальні засоби комунікації.

У контексті зазначеного, слід згадати про тісний невід'ємний зв'язок двох основоположних сторін будь-якого процесу спілкування: вербальну та невербальну. Зокрема, О. Леонтьєв підкреслює важливість для підвищення ефективності педагогічного спілкування об'єднання мовних і невербальних засобів [4, с. 23]. Останні є суттєвими для особистісного спілкування, оскільки застосовуються для зменшення функціонального навантаження вербальної частини, тим самим полегшуючи її сприйняття завдяки залученню різних сфер перцепції людини. Міміка, жести, зоровий контакт тощо є тими невербальними засобами, які здатні відтворювати емоційне забарвлення співрозмовників та є свідченням усунення психологічних бар'єрів особистісного спілкування. За даними наукових досліджень до 40 % інформації несуть саме жести та міміка. Більше того, вербальні компоненти в особистісному спілкуванні не відіграють суттєвої ролі, оскільки про внутрішній світ людини не сповіщають, а розкривають живими емоціями, природним зацікавленням і захопленням [1].

Особистісне педагогічне спілкування відповідає суб'єкт-суб'єктному діалогічному спілкуванню, коли ролі учасників спілкування знаходяться у визначеній рівновазі, що зумовлює орієнтацію не лише на потреби викладача, а й на потреби студентів. Таке спілкування характеризується свободою дискусії, прагненням до творчості та імпровізації, особистісного та професійного зростання, готовністю до постійного інформаційного пошуку як з боку викладача, так і з боку студентів, переважанням індивідуального підходу. Таким чином, спілкуванню на основі діалогу притаманна особистісна рівність педагога та студентів, «суб'єкт-суб'єктні» стосунки між ними.

Упроваджуючи особистісне спілкування в освітній процес, викладачу необхідно знайти ту золоту середину, яка б забезпечувала взаємодію, взаєморозуміння без виділення когось із студентів як домінантного. Така позиція безумовно вимагатиме значної роботи і постійної готовності не лише з боку викладача, а й з боку студентів. Для цього потрібна сформованість гуманістичного світогляду і чіткої послідовної позиції у діалогічному педагогічному спілкуванні педагога зі студентами. Якщо партнери зі спілкування мають схожі нормативно-ціннісні системи, між ними може виникнути особлива форма особистісного спілкування — резонансне спілкування.

Водночас, надзвичайно важливим при педагогічному спілкуванні викладача і студента є збереження дистанції, міжособистісного простору (дистанції спілкування). Дистанція у будь-якому спілкуванні залежить від багатьох чинників: від спрямування спілкування, від різних характеристик суб'єктів спілкування (їх близькості, віку, соціального статусу, психологічних особливостей, національних звичаїв тощо). Педагогічний процес, зокрема оволодіння іноземною мовою, не є виключенням: особистісне спілкування дає змогу максимально зблизити викладача і студента, створюючи оптимальні передумови для ефективного особистісного і фахового зростання, проте не усуває повністю дистанцію між викладачем та студентом.

Висновки. Отже, особистісний тип спілкування є максимально спрямованим на міжособистісну взаємодію, створюючи оптимальні умови для творчого зростання особистості та її самоствердження у якості рівноправного партнера діалогу. Особистісне спілкування є такою формою спілкування, яка заснована на внутрішньому прийнятті співрозмовниками один одного та передбачає сприйняття партнерами один одного як активних суб'єктів взаємодії. Тому, особистісний тип спілкування вважаємо оптимальним при оволодінні іноземною мовленнєвою компетенцією.

Література:

1. Бобнева М. Социальные нормы и регуляция поведения / Маргарита Исидоровна Бобнева. — М. : Наука, 1978. — 311 с.
2. Кан-Калик В. Учителю о педагогическом общении / В. Кан-Калик. — М. : Просвещение, 1978. — 190 с.
3. Кондратьева С. Понимание учителем личности учащегося / С. Кондратьева // Вопросы психологи. — 1980. — № 5. — С. 46-59.
4. Леонтьев А. Психология общения // Учеб. Пособие для студ. Высш. Учеб. Заведений. 3-е изд. // Психология для студента. — М. : Академия, 2005. — 368 с.
5. Остапчук Н. Формування у майбутніх педагогів готовності до особистісного типу спілкування : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук / Наталія Олександрівна Остапчук. — Умань, 2015. — 19 с.
6. Рыжов В. Педагогика сотрудничества и психология педагогического общения // Психолого-педагогические проблемы общения в профессиональной подготовке учителя: межвузовский сборник научных трудов. - Горький: ГГПИ им. М. Горького, 1989. - 86 с.
7. Сухомлинский В. О воспитании / В. Сухомлинский. — М. : Политиздат, 1973. — 272 с.

У статті розглядаються інноваційні можливості особистісного типу спілкування як передумови ефективного оволодіння іноземною мовленнєвою компетенцією. Доведено, що особистісний тип спілкування є максимально спрямованим на міжособистісну взаємодію викладача і студента, створює оптимальні умови для творчого зростання особистості та її самореалізації. Діалогічність особистісного спілкування визначає його учасників як рівноправних партнерів у контексті гуманізації освітнього процесу, що сприяє усуненню психологічних бар'єрів і перешкод вільного іноземного говоріння. Визначено, що особистісний тип педагогічного спілкування є фактором розвитку мобільності, адаптативних та комунікативних здібностей студентів як невід'ємних професійних компонентів сучасного фахівця.

Ключові слова: особистісний тип спілкування; іноземна компетенція; інноваційний шлях, комунікативність, психологічна готовність.

В статье рассматриваются инновационные возможности личностного типа общения в качестве условия успешного овладения иноязычной речевой компетенцией. Доказано, что личностный тип общения максимально направлен на межличностное взаимодействие преподавателя и студента, создает оптимальные условия для творческого роста личности и ее самореализации. Диалогичность личностного общения определяет участников как равноправных партнеров в контексте гуманизации образовательного процесса, способствует устранению психологических барьеров и препятствий для свободного иноязычного говорения. Определено, что личностный тип педагогического общения является фактором развития мобильности, адаптативных и коммуникативных способностей студентов в качестве неотъемлемых профессиональных компонентов современного специалиста.

Ключевые слова: личностный тип общения, иноязычная компетенция, инновационный способ, коммуникативность, психологическая готовность.

The article deals with innovative opportunities of the personal type of communication as an important condition for effective mastery of foreign language competence. It is proved that the personal type of communication is mostly directed at interpersonal interaction of a teacher and a student, creates optimal conditions for a personality's creative growth and self-realization. Dialogism in personal communication identifies its members as equal partners in the context of the humanization of the educational process that helps to take away the psychological barriers and obstacles to free foreign language speaking. It's been determined that the personal type of teacher communication is the factor of mobility, adaptive and communicative abilities of students as an integral component of a modern specialist-professional.

Keywords: personal type of communication; foreign language competence; innovative way, communicative ability, psychological readiness.